

РЕЦЕНЗИЯ

По конкурс за получаване на академичната длъжност „Доцент”, в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.9. Туризъм /Туризъм и регионално развитие/, обявен в ДВ - бр. 81/10.10.2017г.

Участник в конкурса: - гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова

Рецензент: проф. д-р Любен Димитров Христов – ВУАРР, гр. Пловдив

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на катедра ”География, регионално развитие и туризъм” към Факултет по природни науки на ШУ „Епископ Константин Преславски“, с решение на ФС - Протокол № ФД-02-004/07.12.2017. Участвам в състава на научното жури на конкурса, съгласно Заповед № РД - 16 -288 на Ректора на Шуменски университет „Еп. К. Преславски“. На първото заседание съм определен за рецензент по конкурса.

2. Информация за кандидатите в конкурса

Единствен участник в обявения конкурс е гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова. Завършила е висшето си образование през 1997 г. в ШУ „Епископ К. Преславски“. През 2006 г., завършва редовна магистърска програма „Туризъм“ в същия университет. Със защитата на дисертационен труд, през 2016 г., ѝ се присъжда образователна и научна степен „Доктор по икономика и управление на туризма“. След завършване на образованието си реализира трудовата си дейност в системата на образованието. В периода, от юни 2004 до днес е асистент в катедра ”География, регионално развитие и туризъм” на ШУ „Епископ К. Преславски“. Преподава в катедрите „Туризъм“, „География и биология“, „История и география“ на ШУ. Участвувала и участва в 10 национални и международни проекти, и 12 университетски проекти. Наред с преподавателската си дейност гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова е научен консултант на дипломанти.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

От подадените документи на участника в конкурса на гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова е видно, че изпълнява количествените и качествените изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“. Тази моя констатация се основава на натрупания научен потенциал и подготвеност на участника в конкурса. Кандидатурата отговаря на решението на ФС на ФПН на ШУ „Епископ К. Преславски“ за Минималните изисквания за участие в конкурс за „доцент“, в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.9. Туризъм, от 23.09.2015г. Гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова издава в съавторство 8 учебника, 11 статии в научни списания, в т. ч. 7 на чужд език, 27 доклади и статии, публикувани в

сборниците на научните конференции, в т. ч. 2 публикувани в чужбина и една монографична разработка. Общият обем на публикациите на кандидатката е 1329 стр.

Заключение: Участникът в конкурса, гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова има необходимата готовност и способност да заеме академичната длъжност „доцент“. Изпълнени са изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“, в съответствие с решението на ФС на ФПН, ФД-02-001 от 23.09.2015г.

Основание ми дават и изводите в следващите раздели на рецензията.

4. Оценка на учебно-преподавателската дейност

От предложената и проверена справка се вижда, че гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова изнася лекции и провежда упражнения в бакалавърската степен на обучение в ШУ „Епископ К. Преславски“. Разработва самостоятелно програмите: - Въведение в туризма, Екскурзоводство, Техника и технология на екскурзоводското обслужване, Природни туристически ресурси на България, Маркетинг в туризма, Алтернативен туризъм, Международен туризъм, Практикум по туристически ресурси и др. Лекционните курсове на гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова са: - „Въведение в туризма“, „Екскурзоводство“, „Туристически ресурси на България“, „Туристическа инфраструктура“, „Туристическа политика и планиране“, „Управление на проекти в туризма“, „Туристически ресурси на Балканските страни“, „Хотелиерство и ресторантьорство“, „Алтернативен туризъм“ и др. В хорариума на съответните дисциплини кандидатът провежда и определените от програмите упражнения. Аудиторната заетост на кандидатката за последните години е средно 430 ч.

Гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова използва рационално възможностите на съвременните информационни технологии при преподаването. Прилага активни методи на обучение: - дискусии, тестове, обсъждане на казуси, възлагане на индивидуални и колективни проекти и курсови задачи. От горното може да се направи изводът, че гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова е преподавател, стремящ се към непрекъснато обогатяване и самоусъвършенстване в духа на най-новите тенденции във висшето образование и практиката.

Преобладаващата част на публикациите на кандидатката са в специализирани издания, в страната и чужбина, с авторитетни редакционни съвети или колегии. Положителен момент в преподавателската дейност на гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова е разработването на самостоятелни учебници, участия в конференции, семинари и проекти, учебни помагала и методични ръководства. Всички публикации /докладите и статиите/ могат да се ползват в учебния процес.

5. Обща характеристика на представените научни трудове и публикации

Списъкът на научната продукция на кандидатката включва широк кръг от публикации в сферата на туризма, включително и актуалният проблем за регионалното развитие, чрез възможните алтернативни практики в туризма. Това налага научните трудове на кандидата критично да се оценят.

По своята структура и насоченост научната продукция на кандидата /извън проектите/ обхваща разнообразни сфери от проблемите на туризма.

5.1. Монографични изследвания

Монографичните изследвания следват класификационната схема – световни региони, европейски субрегион /Балкански полуостров/ и национален регион. Представени са книгите „Международен туризъм“ /314 стр./, „Туризмът на Балканските страни“ /395 стр./ и статията - „Landscapes and Climate of Bulgaria“ /19 стр./.

От значение за регионалната проблематика са анализирани основни направления в „Международен туризъм“ – регионалната подялба на света, съгласно регионалната подялба на световната организация и извеждане на регионалните особености на водещите дестинации. Акцент се поставя върху икономическите показатели - брой пристигания, общи постъпления от международния туризъм, разходите за международния туризъм и приходите от един турист. Регионалната проблематика се разглежда и във втория учебник „Туризмът на Балканските страни“. Акцентира се върху характера на ресурсите за туризма, в опорни селища на балканските страни. Тази логическа основа позволява да се изведат самостоятелно и други преподставки за регионализацията и в тази връзка да са дефинират приоритетите за развитието на туризма. Проблемите на регионалното развитие се разглеждат във връзка с ресурсната обезпеченост на страните. Към монографичните изследвания е и монографичната разработка „Landscapes and Climate of Bulgaria“. Представената класификация на ландшафтите в страната и свързаните с тях климатични особености са основа при разглеждането на условията за туризъм и преди всичко, свързаните с това аспекти на регионалното развитие на България.

5.2. Учебници

Приложени са учебниците - Туристически ресурси на света (изд. 2005г.), Въведение в туризма (изд. 2003г.), География на туризма (изд. 2007г.), География на Балканските страни (изд. 2006г.), Екскурзоводство и туристическа анимация (изд. 2008г.) и Технология на екскурзоводското обслужване (изд. 2010г.), с общ **обем от 2461 стр.** Те са в съавторство и съгласно това са приложени декларации за съавторство и декларация за достоверност от гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова. Личният ѝ принос в тях е **1098 стр.**

5.3. Статии и доклади

Представени са за рецензиране 11 статии, в съавторство. От тях, 7 на чужд език, а 5 са публикувани в чужбина. Общият им обем – 125, от които личен принос - 73 стр. По-важни статии са - „Развитие на туризма като стопански отрасъл в обслужващия сектор на Балканските страни“, „Cultural heritage of Varna and its tourist recognisability in Europe“, „Популяризиране и съхраняване на паметниците на културното и природното наследство в Североизточна България, под егидата на ЮНЕСКО“, „Diagnosis of the social temperament of personality and creating a psychological portrait of the Western

European SPA and wellness tourists in Bulgaria” и др. В статиите проличават анализаторските умения и целенасочеността при конкретното разработване на проблемите, в работите на гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова. Пример, в тази връзка, е и статията „Анализ на туристопотока за СПА и уелнес туризъм в България“, разглеждаща проблемите на СПА туризма в страната.

Докладите и статиите, изнесени на научни конференции са публикувани в сборниците на конференциите. Общият им брой е 27, в това число 11 на чужд език, от които 2 публикувани в чужбина. Обемът им е 211, от които личен принос са 148 стр. По-важни от тях са: - „Туризмът, регионалните конфликти и международният туризъм“, „Концепция за устойчиво развитие в туризма“, „Tendencies in cultural tourism development in the process of globalization“ и др. Изясняването на регионалните въпроси на балканските страни е един от основните въпроси в доклада „Tourist Regions in Balkan Countries“. Оценките на посочените доклади налагат изводите за професионалното отношение на авторката и желанието ѝ да извеждат и анализират важни проблеми, свързани с разработването на основанията за практическото развитие на туризма и преди всичко подходите за реализирането на целенасочени политики за регионално развитие.

В заключение, отбелязвам, че представените материали за оценка и рецензиране, в които е участва кандидатката, имат значителен обем. Описанието и прегледа на публикациите позволява да се направят, няколко общи извода с оценъчен характер:

На първо място, представена е за рецензиране значителна по обем научна продукция, в която има монографични публикации, учебници, в съавторство и статии с изразен приоритет - анализ на регионални проблеми в туризма.

На второ място, обемът на научната продукция е съобразена с приетите във ШУ „Епископ К. Преславски“ изисквания.

На трето място публикациите имат относително устойчива равномерност на публикуване, извеждайки в различна степен въпросите, свързани с регионалното развитие. Справката за отбелязаните цитирания показва, че общият им брой е 18.

На четвърто място, положителна оценка заслужава участието на кандидата в 10 научно-изследователски проекта с национално и наднационално значение.

В кръга на научните направления се включват редица актуални въпроси. От представената научна продукция считам, че е необходимо да се посочат основни аспекти в научните публикации на кандидатката за „доцент”. В учебниците, статиите и докладите на гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова са обособени основни направления, които смислово уплътняват изискванията на конкурса. Публикациите са същевременно и основа за да се открият приносните постижения на авторката. Групирането на публикациите е в следните аспекти:

Първото направление обхваща публикации и анализи на кандидатката в сферата на регионалната подялба на света на СOT и свързаните с това съвременни процеси на регионализация и структуриране на туристическото пространство. Това дава основание на авторката допълнително да систематизира знанията си за туризма в посока на фундаменталност и отражение върху управлението и регионалното развитие на туристическата практика. Съществена страна са изследванията за икономическите показатели в туризма. Тези проблеми са анализирани в учебниците „Въведение в туризма“ и „Международен туризъм“. Принос за изясняването на регионалната проблематика е статията „Индекс на локализация на СПА и уелнес хотелите в България” и др. Направените анализи и изтъкнати особености на ресурсите спомагат за разширяване на изследванията и развитие на алтернативните форми на туризма. Следва

да се подчертае, че с редица статии успешно се разкриват предпоставки и основания за нови туристически практики в отделните дестинации. Работите, целевата, допълнителната литература, както и методите за оценка са основа за подготовка на студентите. В тази връзка е положителна и оценката ми за учебника „Туристически ресурси на света“.

Второто направление обхваща публикации, насочени към туризма като социално-икономическо явление и основанията за развитието му в отделни региони. В раздел на „География на туризма“ са посочени особеностите в историческото и преди всичко социално-икономическите аспекти в развитието на туризма. За изясняването на приносите на туризма в стопанството на страните е статията „Развитие на туризма като стопански отрасъл в обслужващия сектор на Балканските страни“. В нея се приутвърждава, че туризмът е сложна социално-икономическа система, включваща туристическата индустрия, туристическите продукти и туристическата политика. Извеждането на социално-икономическите аспекти на туризма и преди всичко възможното използване на ресурсите за регионалното развитие се разглеждат в статията „Особености и тенденции в локализацията на туристическите обекти в индустриалния район Бавария“. В отделни статии авторката разкрива и анализира сериозни проблеми на практиките в туризма на субрегионално ниво. Статията „Tourist Regions in Balkan Countries“ насочва вниманието към регионалните проблеми на балканските страни.

Третото направление включва различни аспекти от проблемния хоризонт на туристическата регионализация. Най-напред, отбелязвам публикациите, които извеждат основанията и предпоставките на културния туризъм. В тази насока, гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова е представила учебникът „Туристически ресурси на света“, както и статиите „Cultural heritage of Varna and its tourist recognisability in Europe“, „Популяризиране и съхраняване на паметниците на културното и природното наследство в Североизточна България под егидата на ЮНЕСКО“, „Bulgarian Northern coast cultural heritage the development of travel routs“ и др.

Своеобразен принос за развитието на спортния туризъм в страната е статията „Forecasting of the Number of Sport Tourism Arrivals in the South-West Bulgaria“. Специален акцент на статията е определянето на тегловия коефициент, необходим за определяне на отделния вид туризъм, в хронологията на наличните данни и прогнозни стойности. Във връзка с това, предложената в статията технология на прогнозиране може да се използва и в други области, имащи нестабилни или недостатъчни данни.

Самостоятелна страна на третото направление е извеждането на въпросите за същността и стратегията на селския туризъм. Пример за това е статията „Rural tourism – Essence and strategies“. През призмата на туристическата му практика се разкриват възможностите му за интензифициране на регионалното развитие.

СПА и уелнес туризмът са проблеми, свързани с наличието в страната на минерални извори. В „Туристически ресурси на света“ се отбелязва, че древните римляни са класифицирали минералните извори, включително и на територията на страната ни. Съвременната необходимост от използването им за целите на алтернативните формина туризма се разглежда в статиите „Forecasting of the Volume of the SPA and Wellness tourism recipients in the South-West Bulgaria“ и „Guidelines for the Bulgarien SPA and wellness tourism development“.

Налага се изводът, че гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова притежава добра литературна осведоменост и умения да систематизира и критично да осмисля достигнатото в съответните сфери. Проявява творчески подход към разработваните

проблеми, повишаване на качеството на туристическия продукт, очертава нови решения, свързани с регионализацията.

6. Оценка на научните и научно-приложните приноси

Предложените публикации на гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова съдържат научни и научно-приложни моменти. Те дават възможност да се дадат следните оценки:

1. Идентифицирани и аргументирани са важни фактори за развитието на туристическия отрасъл. Структурирането им в модел дава възможност да се изследва влиянието на разнообразните фактори върху туризма и в тази връзка върху регионалното развитие на отделните териториални общности и дестинации.
2. Зависимостта туризъм – регионално развитие се разглежда на глобално, субрегионално и национално ниво. Подходът позволява разкриването на въздействията на доминиращите условия в съвременната социално-икономическа среда и тяхното отражение върху процесите на регионалното развитие на туризма.
3. За преодоляването на трайните последици от икономическа криза, изследванията пряко се съотнасят с препоръките на Световната организация по туризъм – извеждане на алтернативните форми на туризъм и в тази връзка интензифициране на регионалното развитие.
4. Гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова акцентира в работите си на проблемите на туризма в Балканските страни. Направената систематизация на страните и преди всичко туристико-географското райониране на балканските страни е своеобразен принос за практическото, равномерно развитие на регионите.
5. Теоретико-практически приноси са свързани с определения Индекс на локализация на СПА и уелнес центровете в страната и разработения и приложен алгоритъм за разработване на туристически маршрути.
6. Застъпеният в работите, интердисциплинарен подход при изясняване и анализиране на проблематиката свързана с туризма, дообогатява методологията на научното изследване за разкриване на комплексната природа на туризма и неговото регионално развитие.

7. Критични бележки и препоръки

Анализът на научната продукция на участващата в конкурса гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова показва, че в нея не се съдържат сериозни слабости, които да намалят нейната положителна оценка. Същевременно имам и някои критични бележки, които не се отразяват на крайната ми положителна оценка и по-скоро биха могли да се приемат като препоръки към бъдещата работа на автора. Препоръчвам, в бъдещата си дейност като учен, кандидатката да увеличи дела на самостоятелните си разработки, което обикновено ще доведе до по-добри лични резултати. Препоръчвам, кандидатът да насочи усилията си към строго профилиране на работите си, за да изпъкнат по-ясно иновативните ѝ идеи и възгледи за регионализма.

Статията „Landscapes and Climate of Bulgaria“ се налага да бъде разширена по обем за да отговори напълно на изискванията за монография и в тази връзка, пълно и тематично да се отговори за регионализацията на алтернативните туристически практики.

8. Заключение

Кандидатът за доцент, в катедра „География, регионално развитие и туризъм“ на ШУ „Епископ К. Преславски“ гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова изпълнява изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“. Професионалното й развитие е свързано с областта на обявения конкурс.

Предоставените за рецензиране научни публикации на гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова отговарят на изискванията в решението на ФС на ФПН, ФД-02-001 от 23.09.2015г, за заемане на академичната длъжност „доцент“. Нормативно, процедурните изисквания, във връзка с провеждането на конкурса, вече беше посочено, са изцяло спазени. Научната й продукция напълно се припокрива с приетите количествени и структурни изисквания. Учебниците, статиите, докладите дообогатяват съществуващи знания в областта на туризма и регионалното развитие.

С убеденост давам **положителна оценка** за цялостната дейност на гл. ас. д-р Милена Петрова Стоянова. Тя напълно отговаря на изискванията, заложили в Правилника на ШУ „Епископ К. Преславски“ за развитие на академичния състав. Препоръчвам на членовете на уважаемото Научно жури по конкурса да гласуват положително и да предложат на ФС на факултет по „Природни науки“ при ШУ „Епископ К. Преславски“ да избере за „Доцент“, гл. ас. д-р **Милена Петрова Стоянова**, в област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3. 9. Туризъм /Туризъм и регионално развитие/

08. 01. 2018 г.

гр.София

Рецензент:

/проф. д-р Любен Димитров Христов/